

POROČILO O PILOTIRANJU »PRIROČNIKA ZA SAMOOCENJEVANJE IZVAJALCEV TEČAJEV ZA ODRASLE PRISELJENCE« NA CENTRU ZA SLOVENŠČINO KOT DRUGI/TUJI JEZIK UNIVERZE V LJUBLJANI

(pripravila doc. dr. Nataša Pirih Svetina, Univerza v Ljubljani, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik)

A. O CENTRU ZA SLOVENŠČINO KOT DRUGI/TUJI JEZIK

Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik je del oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ustanovljen je bil leta 1965, ko je bil organiziran prvi Seminar slovenskega jezika, literature in kulture (SSJLK; v juliju 2014 bo potekal že jubilejni 50. Seminar), namenjen slavistom in slovenistom iz tujine. Seminar je danes samo ena izmed dejavnosti, s katerimi se ukvarjamo na Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik, ustanovi, ki posreduje in širi slovenski jezik, literaturo in kulturo v mednarodni prostor. Center sicer združuje dejavnosti znotraj osmih različnih programov (www.centerslo.net). Poleg SSJLK še program Slovenščina na tujih univerzah, ki združuje delovanje 57 lektoratov oz. slovenističnih študijev v različnih univerzitetnih središčih po Evropi, obeh Amerikah in Aziji, kjer se vsako leto s slovenskih jezikom seznanja okoli 1500 študentov, program Simpozij Obdobja, ki organizira vsakoletni znanstveni simpozij na različne slovenistične teme. Tečaji slovenščine in Mladinski tečaji slovenščine sta programa, ki izvajata najrazličnejše oblike tečajev slovenščine, ki se jih v Sloveniji letno udeležuje okoli 800 oseb. Center je tečaje slovenščine začel organizirati v osemdesetih letih 20. stoletja, se pa njihova ponudba iz leta v leto širi in specializira. V letu 2012 so se jim pridružili tudi posebni tečaji, namenjeni priseljencem v Sloveniji. Izpitni center Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik izvaja izpite iz znanja slovenščine za tiste, ki potrebujejo spričevalo o znanju slovenščine za uradne potrebe;¹ dva program v okviru Centra pa sta bolj infrastrukturne narave, program Izobraževanje ponuja različne oblike usposabljanj za različne ciljne naslovnike s področja učenja, poučevanja in certificiranja znanja slovenščine, program Založništvo pa skrbi za izdajanje kakovostne strokovne literature s področja slovenščine – med drugim tudi učbenikov za poučevanje slovenščine kot neprvega jezika.

Na Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik je v akademskem letu 2013/14 zaposlenih 11 stalno zaposlenih sodelavcev, sodelujemo pa z več kot 100 pogodbenimi sodelavci, večinoma učitelji. Center organizacijsko vodi dr. Mojca Nidorfer Šiškočič, akademski vodja pa je red. prof. dr. Marko Stabej, sicer redni profesor na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

A.1 TEČAJI ZA PRISELJENCE NA CENTRU ZA SLOVENŠČINO KOT DRUGI/TUJI JEZIK

V letu 2008 je bila v R Sloveniji sprejeta *Uredba o integraciji tujcev*, l. 2010 pa *Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije* (spremenjena 2012, v veljavi od 1. 1. 2013), na podlagi katerih so priseljenci v Slovenijo prvič v večji meri dobili možnost brezplačnega učenja slovenščine.

Slovenija sicer ni tradicionalno priseljeniška država in pogosto tudi ne končni cilj priseljencev, vendar so se vanjo kontinuirano že od 60-ih let 20. stoletja priseljevali prebivalci južnejših predelov takratne skupne države Jugoslavije. Povečan pritok priseljencev je bilo zaznati ob osamosvojitvi Slovenije oz.

---

¹ Izpiti iz znanja slovenščine se izvajajo na več ravneh v skladu z ravnmi znanja po Skupnem evropskem jezikovnem okviru (v slovenščini SEJO, 2010) in v skladu z javno veljavnim izobraževalnim programom za odrasle, sprejetim na ministrski ravni.

neposredno po njej ob razmahu vojn na balkanskem polotoku v prvi polovici 90-ih let 20. stoletja, kasneje pa predvsem s pristopom Slovenije k Evropski uniji po letu 2004. Z dejstvom, da država tradicionalno ni bila priseljeniška, je možno povezovati tudi še relativno neurejeno integracijsko politiko. Država je sicer že ob svoji ustanovitvi npr. z Zakonom o državljanstvu postavila jasne zahteve glede pričakovanega znanja slovenščine (Ferbežar, 2004), torej predvsem glede dolžnosti, ki so jih glede (dokazovanja) znanja imeli priseljenci, prosilci za državljanstvo, ni pa obvezala sebe npr. glede omogočanja pravic priseljencem do pridobivanja znanja. Tečaji slovenščine so bili vedno prostovoljni in za večino končnih uporabnikov plačljivi. Šele z zgoraj omenjenimi *Uredbami* se je vzpostavil sistem, ki je omogočil, da se v državi s pomočjo Evropske unije in sredstev iz Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav sofinancira izvedbo tečajev slovenščine, ki so postali brezplačni za določene kategorije priseljencev, državljanov tretjih držav. V skladu z *Uredbo* Ministrstvo za notranje zadeve od takrat ciklično objavlja razpise za izvajanje javno veljavnega programa *Začetna integracija priseljencev*, na katerega se lahko prijavljajo izobraževalne ustanove, ki, če so izbrane na razpisu, izvajajo za priseljence brezplačne tečaje slovenščine. Na tak razpis se je julija 2012 prijavil tudi Center za slovenščino in s tem postal edini izvajalec brezplačnih tečajev slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo po programu *Začetna integracija priseljencev* na področju glavnega mesta Ljubljane in v njeni okolici (osrednja slovenska regija). Z izvajanjem tovrstnih tečajev smo na Centru za slovenščino začeli decembra 2012 in nadaljevali v letu 2013, ko je bilo skupaj izvedenih 16 sklopov tečajev oz. je bilo organizirano učenje v 45 tečajskih skupinah, skupaj za 635 udeležencev. Center je sicer v letu 2013 beležil skupaj 1283 različnih odraslih udeležencev tečajev slovenščine. Tečaji po programu *Začetna integracija priseljencev* so potekali v Ljubljani, Domžalah, Vrhniki in Grosuplju (Poročilo Centra, 2013). V skladu z *Uredbo* so tečaji, ki lahko obsegajo 60, 120 ali maksimalno 180 ur, za državljane tretjih držav brezplačni, če so udeleženci na tečaju prisotni vsaj 80 % celotne kvote ur. Tisti, ki zaključijo tovrstni 180-urni tečaj, so po njegovem zaključku ob vsaj 80 % prisotnosti na tečaju upravičeni tudi do brezplačnega prvega opravljanja preizkusa znanja iz slovenskega jezika na osnovni ravni, kar je zanimivo oz. motivirajoče predvsem za prosilce za slovensko državljanstvo, saj je prav spričevalo o znanju slovenščine na osnovni ravni eden od pogojev za pridobitev slovenskega državljanstva z naturalizacijo v skladu z Zakonom o državljanstvu.

A.2 PROGRAM ZAČETNA INTEGRACIJA PRISELJENCEV

Tečaji slovenščine za priseljence se izvajajo po javno veljavnem izobraževalnem programu *Začetna integracija priseljencev – enotni program učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo* (ZIP, 2011). V programu, ki je ciljno-tematsko zasnovan na dveh ravneh in naj bi udeležence pripeljal do ravni A2 ali B1 jezikovnega znanja po Skupnem evropskem jezikovnem okviru (SEJO). Teme, ki so vključene v izobraževalni program, so teme, ki so tudi sicer ponavadi del jezikovnih programov za odrasle in delno vključene tudi v obstoječe jezikovne učbenike: Uvod v izobraževanje; Osebna identiteta; Stanovanje in bivanje, družina in dom; Trg dela in delovno mesto; Zdravje in socialna varnost; Izobraževanje; Javno življenje v Sloveniji; Slovenska kultura, družba in ustavna ureditev. Sodelavki Centra za slovenščino, Ina Ferbežar in Nataša Pirih Svetina, sta soavtorici omenjenega programa.

B O PRIROČNIKU ZA SAMOOCENJEVANJE IZVAJALCEV TEČAJEV ZA ODRASLE PRISELJENCE IN NJEGOVM PLOTIRANJU NA CENTRU ZA SLOVENŠČINO

Povabilo Sveta Evrope za sodelovanje pri projektu pilotiranja omenjenega priročnika je bilo na naš naslov posredovano z Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport R Slovenije poleti 2013. Kot ustanova, ki dejansko izvaja tečaje slovenskega jezika za priseljence, poleg tega pa tudi sama razvija orodja za poučevanje in ostalo potrebno infrastrukturo, med drugim pa tudi izobražuje učitelje za poučevanje slovenščine za priseljence, smo se ob povabilu čutili nagovorjene in pilotiranje priročnika sprejeli kot profesionalni izziv in možnost nadaljnjega razvoja na tem strokovnem področju. Samo pilotiranje je bilo kljub časovnim omejitvam načrtovano in izvedeno v več fazah:

- Za začetek smo Svet Evrope zaprosili za prevod priročnika v slovenščino, saj smo predvidevali, da bo za posameznike delo s slovensko jezikovno inačico priročnika lažje.
- V priročniku smo naredili izbor posameznih delov vprašalnika, ki so se nam na podlagi izkušenj pri delu z migranti zdeli najbolj relevantni za obravnavo.
- Izbrane dele vprašalnika smo distribuili različnim ciljnim naslovnikom (organizatorjem tečajev, administrativnim delavcem, učiteljem, vodstvenemu kadru ipd.).
- Sledilo je zbiranje in delna analiza izpolnjenih vprašalnikov, ki so bili posredovani učiteljem (vprašalnike za učitelje so bili poslani na cca. 30 naslovov; izpolnjenih se je vrnila 1/3).
- Kot je bilo dogovorjeno, je bil k pilotiranju povabljen tudi avtor priročnika, g. Richard Rossner. Povabilo na srečanje z njim je bilo posredovano na cca. 40 različnih naslovom, med njimi največ učiteljem in nekaj organizacijskim sodelavcem.
- Osnovna ideja je bila, da bi na srečanje z gospodom R. Rossnerjem skupaj prediskutirali posamezna vprašanja, dele vprašalnikov (s katerimi so bili sodelavci seznanjeni vnaprej).
- Organizirali smo obisk g. Rossnerja na Centru za slovenščino.
- Prvi dan obiska g. Rossnerja na Centru za slovenščino, 16. 10. 2013, je bila izvedena delavnica, na kateri je sodelovalo 10 učiteljev in 10 drugih sodelavcev Centra; na delavnici so bili prediskutirani tisti deli vprašalnika, ki so ga izpolnjevali učitelji.
- Dopoldne drugega dne (17. 10. 2013) je bilo v celoti posvečeno srečanju g. Rossnerja s sodelavci Centra za slovenščino. Analizirani in prediskutirani so bili nekateri preostali deli vprašalnika.
- Po koncu obiska smo bili sodelavci seznanjeni s poročilom g. Rossnerja.
- Sledilo je še kratko poročilo o obisku in pilotiranju priročnika Nataše Pirih Svetina, ki je bilo novembra 2013 poslano na Svet Evrope.
- V nadaljevanju je sledila še dodatna analiza, izbor rezultatov iz vprašalnikov in njihova interpretacija, ki so del tega poročila.

C REZULTATI PILOTIRANJA – OPRAVLJENE ANKETE – FEEDBACK UDELEŽENCEV

Glede na to, da je bil Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik edina ustanova, ki je doslej opravila pilotiranje *Priročnika*, ni bilo nobenih jasnih navodil ali ustaljene procedure, po katerih naj bi se pilotiranje izpeljalo. To pomeni, da smo bili na Centru primorani vzpostaviti tudi način, na katerega bi se pilotiranje v danih razmerah sploh lahko izpeljalo. Zamislili smo si več faz (glej zgoraj) pilotiranja. Dve osebi (vodja programa Izobraževanje, ki je bila hkrati tudi glavni kontakt za COE in organizator obiska g. R. Rossnerja, ter vodja skupine učiteljev, ki poučujejo na tečajih za priseljence) sta natančno pregledali celoten priročnik. Pri tem sta naredili izbor vprašalnikov, ki sta jih nato posredovali različnim ciljnim skupinam:

Del vprašalnika		Profil oseb, ki je izpolnjeval vprašalnik
1.	Učne potrebe odraslih priseljencev in želeni rezultati tečajev	Organizatorji tečajev
2.	Načrtovanje poučevanja in učni načrt	Vodja izobraževanja učiteljev in vodja učiteljev na tečajih
3A	Pripomočki za izobraževanje in infrastruktura – prostori za poučevanje in učenje	Organizatorji tečajev
3B	Pripomočki za izobraževanje in infrastruktura – učno gradivo in oprema	Vodja izobraževanja učiteljev in vodja učiteljev na tečajih
4	Poučevanje / pomoč pri učenju	Ta del vprašalnika je bil poslan na 40

		naslovov učiteljev, ki so v času pilotiranja poučevali na tečajih zapriseljence; ta del vprašalnika je bil tudi predmet obravnave na delavnici z g. Rossnerjem;
5.	Ocenjevanje napredka in dosežkov	Vodja izobraževanja učiteljev in vodja učiteljev na tečajih
6.	Notranje zagotavljanje kakovosti	Vodja izobraževanja učiteljev in vodja učiteljev na tečajih
7.	Druge storitve za tečajnike	Vodja izobraževanja učiteljev in vodja učiteljev na tečajih
8.	Usposobljenost, izkušnje in izobraževanje zaposlenih	Organizatorji tečajev
9.	Notranja komunikacija	Organizacijski vodja Centra

Najpomembnejši del pilotiranja sta zagotovo predstavljali dve srečanji z avtorjem priročnika, gospodom R. Rossnerjem. Na prvem srečanju so sodelovali učitelji (cca. 15), ki so predhodno bili seznanjeni s četrtim delom vprašalnika (4. Poučevanje/pomoč pri učenju) in so nanj tudi odgovarjali, pri tem pa so hkrati imeli tudi nalogo, da poleg tega, da odgovorijo na vprašanja, komentirajo tudi sam vprašalnik. Diskusija na srečanju je bila torej dejansko nekakšen hibrid, delno je dejansko predstavljala samoocenjevalno dejavnost, saj so učitelji dejansko odgovarjali in (samo)ocenjevali svoje delo na tečajih za priseljence ob vprašanjih iz vprašalnika, soočali ob tem različna mnenja, prakse, stališča; hkrati pa so dajali tudi odziv na sam vprašalnik (posamezne formulacije, njegovo oblikovanost ipd.). Čeprav se učitelji srečujejo na rednih tedenskih sestankih in mesečno na didaktično-izobraževalnih delavnicah, so prav vprašanja iz priročnika odprla precej za diskusijo relevantnih problemov, neposredno povezanih z delom v razredu. Izražena so bila različna mnenja v zvezi s prepoznavanje potreb udeležencev tečajev, ki so priseljenci, in zadovoljevanjem teh potreb. Dejstvo namreč je, da učitelji, ki na Centru za slovenščino na tečajih poučujejo priseljence, sicer poučujejo tudi druge vrste naslovnikov in se na različnih tečajih torej srečujejo z naslovniki z različnimi potrebami. Vsi so se sicer izražali tudi posebej za delo s priseljenci (v skladu z izobraževalnim programom *Začetna integracija priseljencev* (ZIP, 2011), ki zahteva vsaj 24-urno začetno usposabljanje učiteljev za delo po tem programu), vendar je bilo na srečanju zaznati pestrost različnih mnenj, stališč in tudi védenja o posameznih problemih.

Čeprav je bila diskusija živahna in so prisotni angažirano sodelovali, so kasnejši odzivi pokazali, da so bili udeleženci nekoliko zmedeni prav zaradi hibridne oblike dela (vzporedno vsebinski pogovor in dejanska evalvacija lastnega dela ter odziv na vsebino in obliko vprašalnika) in da nekako niso, čeprav so bili predhodno obveščeni o dvojnem namenu srečanja, prepoznali ciljev tovrstnega pilotiranja. Ta ugotovitev se zdi pomembna za nadaljnje načrtovanje podobnih pilotiranj priročnika – potrebno je domisliti tako postopek kot obseg pilotiranja (npr. zamejiti število vprašanj, o katerih se diskutira, omejiti število sodelujočih v smislu fokusnih skupin ipd.).

Drugi dan srečanja je potekal v manjši sestavi, udeležili so se ga strokovni delavci Centra za slovenščino, ki se tesneje ukvarjajo tudi s tečaji za priseljence, skupaj z organizacijskim vodjo Centra in direktorjem, akademskim vodjem. Na tem srečanju je bila prediskutirana večina preostalih delov vprašalnika, pri čemer so se izpostavile nekatere splošne zadeve tako v zvezi s samoocenjevanjem Centra kot tudi v zvezi s Priročnikom, ki je bil predmet obravnave, prav tako pa je bilo v sproščenem vzdušju podanih tudi več konkretnih idej za izboljšave in dopolnitve samega priročnika.

Na podlagi izpolnjevanja celotnega vprašalnika, ki so ga opravili različni tipi sodelavcev, ki sodelujejo pri pripravi, organizaciji in izvedbi tečajev za priseljence v okviru Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik lahko sklenemo naslednje. *Priročnik za samoocenjevanje izvajalcev tečajev za odrasle priseljence* je bil prepoznan kot uporabno orodje tako za samoocenjevanje ustanov med izvajanjem tečajev za priseljence kot tudi po njih, prav tako pa bi bil tudi dobrodošlo orodje ob pripravi na sprejem priseljencev, torej še preden se ustanova loti dejanske organizacije tovrstnih tečajev – posamezni akterji (organizatorji izobraževanja, učitelji) bi se lahko tako pred sprejemom priseljencev v ustanovo in pred organizacijo tečajev lahko nanje boljše pripravili: analizirali bi svoje pozitivne strani, ugotovili, katere organizacijske in strokovne zadeve dobro pokrivajo, katere morda slabše ali sploh ne in bi svoje resurse lahko ustrezno dopolnili še pred samim začetkom tečaja.

Na Centru za slovenščino se zavedamo, da je priročnik namenjen zelo široki paleti najrazličnejših ustanov, ki se po svetu ukvarjajo z organizacijo tečajev za priseljence. Ne glede na to pa bi avtorje želeli opozoriti, da bi bilo vsaj nekje v priročniku potrebno opozoriti in pri samih vprašalnikih tudi natančneje vzeti v obzir zelo veliko pestrost teh ustanov in nekako tudi upoštevati individualne lastnosti posameznih ustanov kot tudi zelo različne družbene in jezikovne kontekste, v katerih delujejo te ustanove. V primeru naše ustanove gre za Center, ki deluje znotraj javne Univerze z lastno avtonomijo in relativno rigidno določenimi pravili; poleg tega smo specifična ustanova, ki se znanstveno, strokovno in aplikativno ukvarja zgolj z enim samim jezikom (torej ne gre za jezikovno šolo v klasičnem smislu in tudi ne za univerzitetni jezikovni center), torej s slovenščino, ki je v prostoru, v katerem Center deluje, uradni jezik države in hkrati J1 večini prebivalstva ter prevladujoči jezik v javni komunikaciji. Hkrati seveda ne gre pozabiti, da gre pri slovenščini za manj uporabljen in redkeje poučevan jezik in da je za Slovenijo značilna relativno specifična priseljska slika. Večino priseljencev še vedno predstavljajo prebivalci nekdanje skupne države Jugoslavije, ki so hkrati tudi govorniki bližnjih slovanskih jezikov, kar nenazadnje vpliva tudi na metodologijo samega poučevanja slovenščine za priseljence. Na Centru zato na nekatera vprašanja v vprašalniku sploh nismo mogli odgovoriti, ker izhodiščni kontekst vprašanj nikakor ni bil ne primerljiv ne povezljiv z razmerami, v katerih deluje Center za slovenščino. Druga možnost, ki jo predlagamo avtorjem, pa je, da bi ustanove imele vsaj možnost opisati svoj specifični položaj in tako ustrezno dopolniti in pojasniti relativno skope številčne ocene (od 0 do 3). Ob tem bi posebej radi izpostavili, da ocena 0 ne pomeni nujno, da gre za problematično področje, pri našem ocenjevanju se je izkazalo, da ocena 0 lahko pomeni, da zaradi specifičnosti delovanja našega Centra določeno področje sploh ne obstaja, kar pa seveda, spet zaradi konteksta, sploh ni in ne more biti negativno. Eno izmed takih vprašanj je bilo npr. vprašanje o možnosti ponudbe tečajev drugih jezikov (TJ) priseljencem. Kot rečeno, naš Center ni jezikovna šola in ne ponuja jezikovnih tečajev (angleščine, nemščine, ...), to torej za nas sploh ni področje, ki bi bilo kakorkoli problematično – enostavno ne obstaja. Prav tako smo se vsi sodelujoči strinjali, da ocena 3 nikakor ne more pomeniti, da niso potrebne nobene izboljšave. Menimo, da so vedno in povsod možne izboljšave, k čemur naj bi pripomogla med drugim tudi orodja, kakršno je *Priročnik*.

Posamezni deli vprašalnika so namenjeni specifičnim naslovnikom: nekateri učiteljem, drugi predvsem organizatorjem. Pri tem bi radi opozorili na to, da se pri majhnih organizacijah, kakršna je Center (11 redno zaposlenih, cca. 30 pogodbenih učiteljev; tečaji za priseljence pa zgolj ena od številnih dejavnosti) vloge pogosto tudi prepletajo. Zdi se, da bi bilo situacijo tovrstnih malih ustanov, ki zaradi majhnosti nimajo razvitih organizacijskih in administrativnih sistemov oz. so same po sebi deli večjih (npr. univerzitetnih sistemov), v *Priročniku* vsekakor upoštevati. Vtis je, da je bil *Priročnik* pripravljen predvsem z mislijo na večje ustanove (in pretežno za velike jezike) z dobro vzpostavljenimi sistemi organizacije in vodenja. V našem primeru so se npr. za nerelevantna izkazala vprašanja v zvezi s prostorsko organizacijo (lastnih prostorov Center sploh ne poseduje), dostopnostjo podatkovnih baz (za slovenščino za potrebe priseljencev oz. dela z njimi le-te ne obstajajo), komercialnih jezikovnih testov (za slovenščino sploh ne obstajajo; hkrati pa je Center edini razvijalec orodij za jezikovno testiranje v slovenščini kot J2/TJ). Uporabnost posameznih delov vprašalnika je torej

odvisna od tipa ustanove in tudi od konteksta, v katerem poteka samoocenjevanje. V uvodu *Priročnika* predlagane aktivnosti oz. postopki za uporabo priročnika se nam zdijo primerni.

D MOŽNE IZBOLJŠAVE

Že med srečanjem z gospodom Rossnerjem smo predlagali, da bi se npr. vprašanja kot iztočnice za samoocenjevanje raje nadomestila s trditvami; kajti vprašanja logično zahtevajo odgovore v smislu »Da.«, »Ne«, »Mogoče/Včasih/Do neke mere«, trditve pa dejansko lahko ocenjujemo s številčnimi ocenami (od 0 do 3) in svoje ocene po potrebi komentiramo. Ker smo opazili, da se nekatera vprašanja v celoti ali delno ponavljajo v različnih delih vprašalnika, smo predlagali, da se bodisi izločijo bodisi se na nekaterih mestih poskrbi za navzkrižne reference. Pri nekaterih vprašanjih smo opazili, da so precej kompleksna in zato, vsaj v primeru Centra, ni bilo mogoče enoznačno odgovoriti nanje.

E ZAKLJUČKI

Proces pilotiranja *Priročnika za samoocenjevanje izvajalcev tečajev za odrasle migrante* na Centru za slovenščino ocenjujejo kot pozitiven. Po eni strani nam je omogočil drugačen vpogled v lastno delo, po drugi pa neko novo, doslej še neznano izkušnjo skupinskega kreativnega dela. Dejstvo je namreč, da se na Centru za slovenščino zaposleni ukvarjamo z različnimi strokovnimi dejavnostmi, med katerimi so tečaji za priseljence le ena izmed njih, pilotiranje pa nam je omogočilo, da se bolje spoznamo med seboj oz. da tudi nekaj naredimo skupaj. Ob pilotiranju *Priročnika* se je tako porodila celo ideja, da se nekateri zaključki, do katerih smo prišli v procesu pilotiranja, vključijo v akcijski načrt nadaljnjega razvoja Centra za slovenščino, in sicer ne zgolj na področju tečajev za priseljence, ampak v smislu razvoja celotnega Centra. Glede na to, da Center za slovenščino pri nekaterih svojih dejavnostih (npr. izvajanje izpitov iz znanja slovenščine) sodeluje tudi z jezikovnimi šolami in nekaterimi drugimi izobraževalnimi ustanovami v Sloveniji, za sodelavce katerih prav tako pripravlja strokovna usposabljanja, se je porodila ideja, da bi Priročnik predstavili tudi njim in jim pomagali pri samoovrednotenju njihovega dela, kar bi posledično lahko pripeljalo tudi do bolj verodostojnega ovrednotenja njihovega dela (kot naših podizvajalcev) z naše strani.

Priročnik za samoocenjevanje izvajalcev tečajev za odrasle priseljence na Centru za slovenščino pojmuje kot popolnoma ustrezno orodje in se na tem mestu zahvaljujemo za priložnost, ki nam je bila dana s pilotiranjem le-tega.

F VIRI

Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (Uredba, 2013) <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5966>

(dostop: 8. 5. 2014)

Ferbežar, Ina in Pirih Svetina, Nataša (2004): Certificiranje slovenščine kot drugega/tujega jezika – zgodovina in perspektive. *Jezik in slovstvo* 3–4. 17–33.

<http://www.jezikinslovstvo.com/stevilka.php?SID=9> (dostop 8. 5. 2014)

Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. Letno poročilo 2012.

[http://www.centerslo.net/files/file/Zalo%C5%BEni%C5%A1tvo/LP%202012_za%20web\(1\).pdf](http://www.centerslo.net/files/file/Zalo%C5%BEni%C5%A1tvo/LP%202012_za%20web(1).pdf)

(dostop 8. 5. 2014)

Začetna integracija priseljencev (ZIP) (2011)

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Programi/Program_odra_sli_ZIP.pdf (dostop 8. 5. 2014)

G PRILOGE

Izbor odgovorov iz vprašalnika – posredovani g. R. Rossnerju pred njegovim obiskom v Ljubljani.

2.	Planning teaching and learning	grade	Comments
A	CURRICULUM & SYLLABUS		
2.1.	Is there a <u>curriculum</u> document which states clearly the aims and educational philosophy and the overall objectives behind the provision of the language courses?	2	<p>Yes; we have 2 such documents http://programoteka.acs.si/PDF/slo_za_tujce.pdf http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Programi/Program_odrasli_ZIP.pdf</p> <p>Both of them are state-approved (accredited) educational programmes for adults. The first one is a kind of a general curriculum for learning, teaching and assessing Slovene as a non-native language. It's dating back in 2000; currently we're working on a new programme; it is expected that the new programme will be accreditate in 2014.</p> <p>The second one is specially designed for the migrants; the problem is that is not covering the entire verticale according to CEFR (only from A0 to –B1)</p> <p>The co-authors of both programmes, Ina Ferbežar and Nataša Pirih Svetina, are members of the Centre's team.</p>
2.2.	Are the aims, philosophy and objectives in the curriculum consistent with the aim to encourage intercultural dialogue and to develop <u>plurilingual and pluricultural competences</u> ?	3	
2.3.	Is there a system of language proficiency levels that reflects or is cross-referenced to those in the <u>Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)</u> ?	2	<p>The new educational programme as well as tests are related to the CEFR. Also textbooks published at the Centre and used on the courses were related to the CEFR.</p> <p>Information on the textbooks: http://www.centerslo.net/l2.asp?L1_ID=7&L2_ID=31&LANG=eng</p>
2.4.	Are general <u>can do' statements? descriptors</u> available that specify language abilities at each level, for example in the form of 'CAN DO' statements.	3	<p>There are self-assessment scales included int the textbooks. The standards in the curriculum are based on CAN DO statements.</p> <p>Some relevant referencea: Preživetvena raven za slovenščino (2004); Opis ravni jezikovnega znanja (2004) – both using CAN DO statements</p>
2.5.	Are these levels and descriptors known to staff and made available to course participants?	2	<p>Documents are available; They were presented to the targets (teachers, staff) when they were published. The question to be raised here is, are the targets really familiar with them. The course participants are familiar with the self-assessment scales in the textbooks.</p> <p>http://www.mizs.gov.si portfolijo/listovnik/jezikovna mapa</p> <p>The general portfolio for adults was not very well accepted at our</p>

			courses; teachers didn't see an added value of the document; it was difficult to force part-time teachers to do this extra work.
2.6.	Does the curriculum indicate the approach to teaching and learning that will be used?	3	Fully. Communicative approach is adopted.
2.7.	Are there syllabuses or course plans for each level which are linked to course participants' needs, and which summarise what is likely to be covered during the course?	3	Teachers make their own plans for each course. There are course plans in textbooks and teacher's manuals available.
2.8.	Do the syllabuses specify course content and intended <u>learning outcomes</u> clearly both for teachers and for course participants?	3	
2.9.	Are syllabuses flexible enough to enable teachers to <u>adapt</u> courses to learners' specific needs?	3	
B	TEACHERS' PLANS AND RECORDS		
2.10.	Are the teaching plans or <u>schemes of work</u> or other forms of planning suitable for the course aims & content?	3	2.7 We believe this is true, while teachers make their own teaching plan.
2.11.	Are there means for reviewing and updating the syllabuses and other documents related to them?	1	The exams (as the part of the curriculum) are primarily the subjects of evaluation (ALTE), but not the other elements of the curriculum. Check the programme Slovenščina za tujce http://programoteka.acs.si/PDF/slo_za_tujce.pdf This can for sure be improved;
2.12.	Are teachers able to adapt learning objectives in the syllabus to the needs of the adult migrants in the groups?	3	Education and teachers' training on the field of individualization and differentiation. Also parts of the Začetna integracija priseljencev curriculum.
2.13	Do teachers introduce and refer to the objectives and specific learning aims of the courses in a way that enables course participants to fully understand them?	3	

2.14	Do teachers keep a clear records of work covered in class?	3	Lektorski dnevnik + lektorsko poročilo at the end of each course – two documents to be added to the report; Collecting written production of the participants; ZIP also includes a kind of a portfolio.
3.	Educational resources and facilities		
B	TEACHING MATERIALS AND EQUIPMENT		
3.10.	Is there enough equipment for the number of teachers and course participants?		
3.11.	Is the teaching-learning environment and equipment regularly maintained?	3	
3.12.	If necessary, is training provided in how to exploit the resources available, e.g. SMART boards, computers & the internet?	3	Teacher training provided.
3.13.	Do all teachers regularly use the available resources and teaching materials in their teaching?	2	Depends on the individuals.
3.14.	Do course participants receive adequate orientation to the learning materials and resources available?	3	
3.15.	Is the use of facilities and resources by teachers monitored?	3	Yes; there is a question included the questionnaire for the participants: Do the teachers use various methods, facilities and resources?
3.16.	If course books are used, are they suitable for the course participants' needs and level, and culturally appropriate?	2	Materials are adapted according to the needs of individual groups and individuals in these groups. The textbooks and other teaching resources for Slovene as L2 are relatively »general«. Our teachers are usually developers of the materials, co-authors of the textbooks etc. The Centre itself is the main publisher of the textbooks for Slovene as L2 and FL. The members of the team (staff, teachers) are the co-authors of these textbooks. They're used by the others as well. The textbooks themselves are believed to be based on the participants' needs.
3.17.	If in-house materials are (also) used, is their content and quality suitable		Check 3.16 above.

	for the course participants' needs and level?		
3.18.	If books and other resources are made available for learners, are some of them in languages the learners know, i.e. not only in the target language?	2	Instructions in various languages in textbooks for beginners; There is a special version of a textbook (level A1) available for Albanian speaking population.
3.19.	Are resources organised and catalogued so teachers and course participants can access them easily?	0	We don't know how to answer this question. We don't have a data base or virtual library on our own. We do have only textbooks; other resources are due to the financial problems not available.
3.20.	Are resources up-to-date and regularly checked?	2	If we talk about textbooks – yes;
5.	Assessment of progress and achievement		
A	DURING THE COURSE		
5.1.	Are there clear systems for offering course participants advice on their progress?	1	Depends on the individual teacher; there are some general guidelines on giving feed-back to the participants, on testing the progress etc.
5.2.	Is course participants' progress monitored and assessed on a regular basis?	1	Home work?
5.3.	Are course participants involved in monitoring their own progress?	1	Depends on the individual teacher; some good practice; not centrally regulated
5.4.	Do course participants use a <u>language portfolio</u> , such as that prepared by the Council of Europe specifically for Adult Migrants ² , to regularly monitor their own progress through self-assessment? Are they given guidance and encouragement in the use of this?	0	We would like to have a presentation or maybe a workshop on this issue.
5.5.	Is course participants' progress monitored in class only?	3	Yes, there are no external evaluation or monitoring. The majority of courses for migrants are financed by the Ministry of Interior which can not be responsible for the content.
5.6.	Are there regular progress tests or assessable tasks?	0	Internal materials only.
5.7.	Is the preparation of these supervised by the institution?	0	
5.8.	Do the progress tests or tasks include an oral part?	0	Only written part; External examinations (proficiency tests) consists of 4 parts, one is oral.
5.9.	Are course participants given adequate information on their progress during the course?	2	Depends on the teacher. Teachers are oriented to give feed-back.

5.10.	If course participants are preparing for a required examination, are they given appropriate practice and guidance in dealing with the test-types used?	3	
B	AT THE END OF COURSE		
5.11.	Is course participants' language level assessed at the end of the course, or/and at the end of each term or section of their course?	3	
5.12.	If so, is this done with a formal test or exam? Are other assessment means used as well (e.g. continuous assessment, task-based assessment etc)?	3	For the majority of courses obligatory.
5.13.	Are the tests in line with learning objectives in the curriculum and syllabus? For example, if learning objectives are specified by 'can do' statements, are the corresponding abilities of course participants assessed?	3	
5.14.	Is a certificate issued at the end of each course?	3	Certificate of attendance, ECTS credits ...
5.15.	Does the certificate state the course participant's level and course content?	3	Yes – level; beginner, intermediate, advanced not – content.
5.16.	Do the levels indicated relate to those described in the CEFR? Are interim CEFR levels e.g. A1+, A2+, etc, also used for describing course participants' language levels at the end of the course?	1	Textbooks are classified according to the levels described in CEFR. At the end of the course – only »pure« levels and not interim levels. We're planning to include the indication of the level related to those in CEFR in our course certificates. The levels will be indicated on the certificates of exams (according to the new curriculum).
5.17.	Are course participants' competences in other languages also indicated in the course certificate or a supplementary report?	0	Our Centre is focused on the field of Slovene as L2 and FL; we're not dealing with other languages at all (we're not a classical language school).
5.18.	Is there reference to the relevant national qualifications framework, where one exists?	3	Our programme (curriculum) is nationally recognized (accredited).
5.19.	Is a report issued on course participants' progress and achievement?	2	Report on a course participants' progress and achievement is included in a teacher's report, but not in the form of »diploma supplement«.

5.20.	Does the report indicate the links between the course participants' proficiency in the target language and likely communicative needs, e.g. related to seeking employment, using health services, and interacting with the host community?	0	5.19 General description of the level achieved is the supplement to the Certificate of Slovene on basic, intermediate or advanced level: http://www.centerslo.net/l2.asp?L1_ID=3&L2_ID=97&LANG=eng
6.	Internal quality assurance		
A	LESSON OBSERVATION		
6.1.	Is there a system of regular class observation, in which, for example, co-ordinators or academic managers observe teachers in turn, especially less experienced teachers, and discuss the lesson with them afterwards?	3	Observation scheme (only in Slovene)
6.2.	Does it include a mix of these different types of lesson observations for different purposes: <ul style="list-style-type: none"> • quality control (e.g. buzz observations)? • individual professional development (carried out by academic managers, mentors or peers)?	1	Individually; feed-back to the observed teacher only on particular issues;
6.3.	Are there clear criteria and procedures for lesson observations?	2	We think so, but it is difficult to say.
6.4.	Is oral and written feedback given after observation, and is a follow-up system in place?	2	Only oral feed-back Centre is too small; there is not enough permanent staff to do the observation; on the other hand we all know each other and we trust each other.
6.5.	Are areas of inexperience or weakness in teaching identified and acted upon?	2	Yes; more experienced teachers as well as head teacher are giving feed-back and act upon in such situations.
6.6.	Is there a link between issues identified in lesson observation and professional development for teachers?	0	It would be good to include these issues in our programme of professional trainings.
6.7.	Are there opportunities and procedures for peer observation, i.e. teachers observing each other, less experienced teachers observing more experienced teachers?	3	There is always a possibility of peer observation as well as teaching in pairs (tandem –teaching)
B	FEEDBACK FROM COURSE PARTICIPANTS		

6.8.	Do teachers consult with course participants about the aims and content of their course shortly after the beginning, and regularly throughout the course?	3	
6.9.	Is feedback collected by asking specific questions, for example about what participants found useful and less useful in the course and the support for learning?	3	Questionnaire after each course.
6.10.	Is feedback collected from course participants at the end of their course? Are appropriate techniques for gathering feedback used with those with low levels of literacy?	3	6.9 We don't have a lot of experience with participants with low levels of literacy. The problem is that such participants usually don't even get the information on courses. On the other hand we (our teachers) are not educated and trained to teach illiterate or poor literate people. Two members of the staff (Ina ferbežar and Nataša Pirih Svetina) are currently included in the group which is preparing first national curriculum for adult migrant's literacy.
6.11.	If questionnaires are used to collect information on course participant satisfaction, are these made available in relevant languages where necessary?	1	Only Slovene and English versions of the questionnaires are available Question: what languages to be included? What languages we can deal with?.
6.12.	When appropriate, are course participants given a response to their feedback?	0	No; only in the case of a complaint there is a written response to it.
6.13.	Are staff informed which aspects of the courses and services most course participants are satisfied and dissatisfied with?	3	Teachers are well informed on participants feed-back. They're assessed by the participants and they get the information on how they were assessed in relation to the others. Teachers usually receive very high grades: over 4 (5 is the highest grade available).
6.14.	Are changes implemented in response to feedback?	1	Since grades are usually high we might talk only about changes in the long run.
7.	Other services to course participants		
7.1.	Are there clear systems for offering course participants advice on, for example: <ul style="list-style-type: none"> • their course • public exams • administrative procedures • independent study • work placement 	2	We think that we're not competent for all mentioned issues. We give clear advice on courses, exams ...
7.2.	Are there systems for dealing with course participants' other queries, e.g. about health, housing, seeking employment	1	It's difficult to talk about systems. Some of the information are covered for example in the ZIP curriculum. There is also a special web page designed by the government on these issues:

	etc?		http://www.infotujci.si/index.php?setLang=EN&t=&id=
7.3.	Are measures taken to incentivise course participants to attend regularly, and to minimise the likelihood of them dropping out of the course?	2	80 % of attendance is a minimum if a participant want to receive the certificate of attendance or obtain ECTS credits; For the ZIP courses 80 % of attendance is obligatory if the course participant want to take the first exam of Slovene on Basic level free of charge based on the <u>Decree on aliens integration</u> . Candidate must provide <u>a certificate attesting compliance for their participation in the programmes</u> when they apply for the exam.
7.4.	Are there written guidelines and procedures covering: <ul style="list-style-type: none"> • Course participants' absence and lateness? • Asking for advice and support? • Making complaints • Making up for cancelled classes? • Cover arrangements for absent teachers? Are these available in relevant languages?	3	Internal regulations or guidelines – »študijski red« http://www.centerslo.net/l2.asp?L1_ID=1&L2_ID=84&LANG=slo Available in Slovene in English Translation of these guidelines in other languages?
7.5.	Are course participants and staff familiar with these?	3	
7.6.	Are systems in place to record course participants' attendance and follow up absence?	3	
7.7.	Is one or more member of staff available at specified and advertised times to assist with the welfare of course participants?	3	Opening hours every day at the Centre; student-assistant help 1 hour per week at the course.
7.8.	Are these members of staff able to cope with their task?	2	Yes; but the competences of the staff are limited; only information on courses, language, exams, not housing, documents ...
7.9.	Is interpretation available if required?	1	On general courses with more participants the interpreteur is available. Staff members are willing to help or interpret in language they're competent in; but there are no systemic regulations. ZIP curriculum envisages culture mediator.
7.10.	Are arrangements made to allow for course participants religious observances?		